MERIDIAN CRITIC Nr.1 (Volume 26) 2016

„Doxa" şi „dialogism interdiscursiv" în discursul religios ocazional actual. Pareneza

Anamaria GRECU (GHEORGHIU)
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi

Abstract: In the large sphere the speech analysis supposes nowadays and, particularly, the argumentation analysis, considered a branch of the former, *the stereotype*, together with the *topoï* or the *commonplaces*, is analyzed as one of the forms of the *doxa*. This perspective, we adopt in the study, corresponds to the integrative tendency of speech analysis, proposed by Ruth Amossy. This ensemble of *beliefs, opinions* and *representations* specific to a community, play in nowadays occasional religious speech, as a coded discursive genre, distinct from other preaching forms, an important part, tracing new perspectives of research both regarding the way the speech *architecture* is supported, starting from the previous *agreement*, and concerning how this built *doxasticspace* reveals what we are going to define in our study as *interdiscursive dialogism*. The application part of the study will have as a source of analysis the corpus of pareneses which I gathered, transcribed compliant to the conventions, from an audio-video format, published in Luminiţa Hoarţă Cărăuşu, *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, „Alexandru Ioan Cuza" University Publishing House of Iaşi, Iaşi, 2013, p. 60-99.
Keywords: *parenesis, doxa, dialogism, authority, argumentation*.

Manifestări cu rol argumentativ ale *dialogismului interdiscursiv*. De la noţiunea de „acord" la „doxa" ca dimensiune intrinsecă a *dialogismului interdiscursiv*.

În literatura de specialitate se vorbeşte, mai ales în ceea ce priveşte abordarea retorică şi argumentativă a discursului, despre ceea ce poate fi opus ca reprezentând două concepte diferite: *opinia* şi *adevărul*. După cum se ştie deja, şi este stipulat în majoritatea lucrărilor de specialitate, retorica îşi recâştigă în contemporaneitate locul ca artă de a persuada şi care se manifestă ori de câte ori în spaţiul public, instituţionalizat, este transmisă o *opinie* (nu o expertiză ca în cazul discursului demonstrativ), susţinută prin diverse tehnici argumentative cu scopul de a influenţa audienţa; argumentarea are din această perspectivă: „menirea de a defini poziţia unui vorbitor faţă de o posibilă problemă, serveşte drept procedură euristică pentru a descoperi şi formula, prin analiza anumitor date o opinie personală, care, în felul acesta devine explicită pentru

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

subiectul însuşi sau urmăreşte să le comunice celorlalţi vorbitori o judecată proprie însoţită de argumente în măsură să-i dovedească validitatea. În ultimele două cazuri, în spatele actului argumentativ, se află o intenţie bine precizată... de a convinge un interlocutor asupra validităţii propriei opinii. În această operaţie, argumentele aflate la baza părerii formulate pot fi alese strategic, adică în aşa fel încât să fie agreate de destinatar sau cel puţin acceptabile pentru acesta" [Lo Cascio, 2002:47]. Piatra de temelie a raţionamentului pe care se dezvoltă discursul argumentativ este plauzibilul, nu certitudinea. Tocmai din această perspectivă este important ca între co-predicatori şi receptorul colectiv să existe nu doar un *pact fiduciar* caracteristic tuturor actelor de discurs, ci şi un («contrat de croyance» [Charaudeau, 1957:140]) „contract de credinţă" (t.n.) conform căruia presupoziţiile auditoriului în legătură cu „autoritatea morală" a subiecţilor vorbitori să poată fi verificate nu numai prin discurs (credinţa în certitudinea valorilor binelui) ci şi după, prin faptele şi acţiunile lor (a crede că subiectul comunicant este subiect colectiv exemplar).

În argumentare, criteriul cel mai important este eficienţa şi acesta este şi subiectul lucrării de faţă: cum reuşeşte predicatorul să asigure buna funcţionare a discursului în demersul său de a atrage adeziunea auditoriului sau pur şi simplu de a întări anumite convingeri ale acestuia prin exploatarea principiului dialogic şi modelarea situaţiei formale de comunicare? În toate ***genurile puternic codate*** „stereotipul"[1] este cu rigoare elementul de bază: «…le comportament verbal du locuteur se plie aux impératifs du genre et que son ethos passe nécessairement par un processus de stéréotypage qui garantit le bon fonctionnement de l'échange» [Amossy, 2010a:49]. În strânsă legătură cu noţiunile de „habitus", „ethos prealabil", „ethos discursiv", „tipizat" şi „emergent", „rol", „relaţie de rol", „rol generic" şi „scenă generică", „cadrul" sau „baza" pe care se aplică strategia argumentativă şi anume ***spaţiul doxastic*** sau ***doxa*** reprezintă aspectul principal al lucrării de faţă. Acestea relevă din ceea ce considerăm a fi dialogism interdiscursiv, iar definirea lor depinde de

[1] „Stereotipul" este definit în lucrarea autoarelor Ruth Amossy, Anne Herschberg, *Stéréotypes et clichés, Langue, discours societé*, 3eédition, Armand Colin, Paris, 2011, alături de alte noţiuni precum „clişeele" (p. 13), „poncifurile"(p. 13), „locurile comune"(p. 18), „ideile prestabilite" (p. 23) cu scopul de a prezenta evoluţia lor semantică în limbajul comun şi mai ales cu scopul de a arăta cum se stabilesc progresiv anumite relaţii între acestea. Spre exemplu, autoarea punctează faptul că *ideile prestabilite*, spre deosebire de *locurile comune*, nu presupun şi noţiunea de *banalitate*, ci mai degrabă o relaţie de autoritate. Critica ideilor prestabilite presupune un refuz generalizat al tradiţiei, al normei colective şi un apel la judecata individuală. Termenii în cauză sunt utilizaţi în limbajul comun ca fiind sinonimi (p. 25-27). *Stereotipul*, spre deosebire de *prejudecată* este definit ca o credinţă, ca o opinie, o reprezentare cu privire la un grup şi membrii săi, în timp de prejudecata ar fi de fapt însăşi atitudinea pe care cineva o poate adopta cu privire la acel grup (p. 37). Studiat în special de către psihologia socială, *stereotipul* este în primul rând un fapt al cunoaşterii sociale. Este vorba despre o serie de reprezentări sociale, de „scheme culturale" cu ajutorul căreia este filtrată realitatea, sens cu care l-am utilizat în lucrarea noastră. Rigiditatea stereotipului („stéréos"= „solid") a fost şi cauza atribuirii unui sens peiorativ precum *clişeul* sau *prejudecata*. Stereotipul joacă un rol fundamental în prezentarea de sine în cadrul studiului interacţiunii verbale: prezentarea de sine a predicatorului este în primul rând supusă anumitor reguli sociale; realizarea unei activităţi sociale date înseamnă punerea în valoare a unor roluri (*parts*) consacrate, prestabilite. Elementele stereotipe joacă un rol primordial în perceperea şi memorarea anumitor date: «Lorsque nous avons en tête une image préétablie qui suscite une certaine attente, nous avons tendance à sélectionner les informations nouvelles qui viennent confirmer cette attente». (p. 50)

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

alte două concepte adesea vehiculate în literatura de specialitate retorică sau pragmatică: „acord" şi „loc comun".

Eficienţa discursului religios, în general, este, după cum bine se ştie deja, orientată către auditoriu. Tocmai din acest motiv, argumentarea se sprijină pe o serie de principii comune, pe un număr minim de credinţe şi opinii pe care cel care ţine discursul să le aibă cu cel care îl receptează: argumentarea presupune un ***acord*** prealabil în sensul în care este el definit de „noua retorică". Chaïm Perelman considera că relaţia între orator şi auditoriul său determină, printre altele, şi calitatea argumentării, dar mai ales orientarea sa. Noua retorică pune în valoare importanţa pe care instanţa de receptare o are într-o argumentare. *Tratatul* face referire la anumite „obiecte ale acordului", grupate de către autori în două categorii: o categorie care reuneşte faptele, adevărurile şi prezumţiile şi o altă categorie ce conţine valorile, ierarhiile şi locurile (preferabilului): «...tout ce qui, dans l'argumentation, est censé porter sur le réel, se caractérise par une prétention de validité pour l'auditoire universel. Par contre ce qui porte sur le préférable, ce qui détermine nos choix et qui n'est pas conforme à une réalité préexistante, sera lié à un point de vue déterminé que l'on ne peut identifier qu'avec celui d'un auditoire particulier, aussi vaste soit-il» [Perelman, 2008:88].

Întrucât mesajul creştin, în context „ocazional" nu îmbracă doar formele comunicării în grup restrâns, ci se dezvoltă până la formele comunicării în masă, există, în acest sens, o distorsionare, o deplasare a contextului situaţional: amplasarea staţio-temporală (de cele mai multe ori fiind vorba despre cadrul empiric) este diferită şi prin urmare, eficienţa discursului ocazional depinde în primul rând de adaptarea la aceste noi contexte, la ceea ce este comunicat de către co-vorbitor, şi la auditoriu: "…planning and understanding speech acts cannot just take place at the level of the various structures (surface and semantic) of the utterance. Appropriateness at least requires that both the speaker and the hearer have a good model of (pragmatic) context. Thus, the speaker must have plausible or justified beliefs about the actual knowledge, wishes, wants, preferences, actions and future actions of the hearer. Otherwise, an assertion, a promise, a request, an order or an accusation would be pointless. The same for the beliefs of the hearer: he would be unable to even understand the pragmatic purposes and intentions of the speaker if he would not make assumptions, even tentative, about the knowledge, wishes, etc. of the speaker. Similarly, both will need to know what social relations, roles or institutional features are involved, otherwise a request might be misguided…In other words, the language users must make a systematic analysis of *both* the utterance (at all levels) *and* the *relevant* cognitive and social context-which we have called the pragmatic context…" [Van Dijk, 1981:288]. În acest sens, Dijk, vorbeşte despre anumiţi factori (*condiţii psiho-sociale*) care susţin funcţionarea actelor de discurs: *social cognition* (general knowledge and beliefs, opinions, attitudes, norms, values), *emotions* (hate, love, anger, anxiety, hope), *personality* (agressive, friendly, dominant, submissive, (im-)patient, authoritarian, (in-)tolerant), *interaction types* (agression, help, cooperation, obstruction, formal, informal, familiar, (im-)patience, show affection), *participant categories* (role, status, function, power), context categories/frames (public, private, strange, familiar, institutional) [Van Dijk,

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

293]. Punctele de *acord* care stau la baza argumentării, aşa cum am stabilit, vin însă şi pe baza anumitor *presupoziţii*[2] pe care cei aflaţi în relaţie le fac unul despre celălalt (Teun van Dijk oferă în acest sens un model a ceea ce numeşte în lucrarea sa un "advice-context" [Van Dijk, 1981:38, 39]).

Teoria cognitivă a pragmaticii emite şi ea, prin urmare, o serie de informaţii preţioase la acest nivel cu privire la ce anume este potrivit a se spune în anumite contexte sau pe o scară mai largă ceea ce este „caracteristic" sau „tipic" pentru o anumită cultură, situaţie, cadru: "Besides the systems of beliefs, wants, whishes, preferences, norms and values that of *convetional knowledge* plays an important role" [Van Dijk, 1981:216]. Organizarea sistemelor conceptuale (se susţine în lucrarea amintită) se face sub forma unor „cadre" (*frames*) numite în alte studii „*script*-uri". În cazul nostru, *scriptul* desfăşurării unui serviciu religios presupune şi cuvântarea finală, adică discursul parenetic, care însă poate lua diverse forme la fel în limitele impuse de ceea ce numim *scena generică*. Experienţele colective cer integrarea în anumite „cadre simbolice" [Durkheim, 1976:210]. Angajarea într-o interacţiune (fie ea doar fizică, de co-prezenţă), înseamnă angajament moral, fiecare dintre cei prezenţi bucurându-se în cazul nostru de un ("participation status" [Goffman, 1974:256]) „statut de participare" (t.n.) diferit impus de ceremonia care-şi impune, la rândul ei, cadrele desfăşurării activităţii discursive în ansamblul ei. Aceste aşa numite "frames" se extind de la anumite acte tipice cu un caracter mai mult sau mai puţin convenţional sau „ritualic" până la "meta-frames" adică la contextul în toată complexitatea sa care de altfel le declanşează şi le justifică astfel pe primele (în cazul nostru "institutional frames").

Aşa cum afirmă în continuare autorul, aceste condiţii nu sunt suficiente în anumite situaţii sociale în care pot fi încorporate: de cele mai multe ori, de exemplu, cel care oferă un sfat cuiva ar trebui să se bucure de o anumită autoritate care să îi garanteze spusele. Ne apropiem aşadar de situaţia socială în care predicatorul se bucură de autoritate *deontică* şi *epistemică* [Bochenski, 1992:49-108], utilizând cu toate acestea uneori în discurs tehnica „minimalizării eului" astfel încât sfatul dat apare formulat ca venind din partea unei autorităţi egale cu cea a celui care trebuie să primească sfatul "equal authority" [Van Dijk, 1981:40]. În general în slujirea omiletică, respectul faţă de adevăr primează şi acest principiu este dublat de asemenea de respectul faţă de cuvânt, nu doar în sensul grijii acordate formelor de exprimare, ci mai ales în sensul „unităţii" (inspiraţie din Revelaţia cea una), „memoriei" (încadrarea predicii într-o anumită tradiţie), „compatibilităţii şi identificării" (între rostirea omiletică, învăţătura Bisericii şi nevoile credincioşilor) ca exigenţe ale predicării de succes [Craddock, 1991]. Aceste exigenţe sunt legate de instituţia în sine şi de *spaţiul doxastic*, provenit din „arhivă"[3] pe care predicatorul

[2] O *presupoziţie,* în acest sens, este un act referenţial pentru un fapt care se presupune a fi ştiut de către ascultător, dar nu este un act ilocuţionar în sens propriu pentru că nu se vrea prin el a se produce o schimbare în mintea sau comportamentul ascultătorului: "A presupposition is "pragmatic" in the sense, however, that it is a referential act in which assumptions are made about the available knowledge in the hearer […] a presupposition is a referential (semantic) act, whereas an assertion is an illocutionary act" în Dijk, *Studies*, p. 131.

[3] Concept utilizat aici după definiţia dată de către Dominique Maingueneau în relaţie cu analiza corpusurilor, acestea din urmă inseparabile arhivei, adică dependente „…d'une mémoire et d'institutions qui leur confèrent leur autorité tout en se légitimant à travers eux" în *Les termes*, p. 20.

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

le punctează chiar explicit în propriul discurs ca elemente specifice numite «éléménts doxiques» [Amossy, 2010b:94].

Opinia, **doxa**, care nu ține de planul certitudinii, este în schimb garantată de consens: «…c'est l'opinion générale, c'est le sens commun, qui s'appuie sur des valeurs de bon sens, comme le vraisemblable» [Tamine, 2011:22]. ***Doxa*** este definit prin ceea ce putem în câteva cuvinte caracteriza ca fiind ansamblul de credinţe, opinii, reprezentări proprii unei comunităţi şi care pentru aceasta îşi câştigă valoare de „probă" devenind am putea spune *argument al autorității* (spre exemplu, al *valorii*). Atunci când vorbim despre grupuri sociale specifice cărora li se adresează, predicatorul îşi relevă *ethosul* certificat prin anumite reprezentări preexistente care fac parte din imaginarul colectiv sau „sociodiscursiv" [Charaudeau, 2007:85]. Aceste *imaginare sociodiscursive* se organizează după cum susţine autorul în sisteme de gândire coerente, creatoare de valori, justificând acțiunea socială și imprimându-se în memoria colectivă. Ele reprezintă, în discursul religios, adăugăm, liantul către punctele de acord de la care porneşte argumentarea: "A religion will also seek esthetic embodiment for the ideals to which it gives allegiance, and will build up a technological literature giving in detail the techniques which the individual is to apply to realize the accepted personality goal [...] The adequacy of religious discourse itself depends upon whether or not it appeals to given individuals in a given cultural milieu as a way in which their lives can be satisfactorily focused and directed" [Morris, 1946:148]. Argumentarea în discursul religios ocazional se fundamentează pe o serie de texte prestigioase: pe «arhitext» [Maingueneau, 2009:32] în primul rând, adică pe Biblie, şi de asemenea, pe celelalte scrieri patristice şi cărţi de cult. Acestea devin principalele repere prescriptive pe care se încheagă comunitatea creştină, dar care sunt exploatate la nivel social prin diversele valori şi norme de conduită recunoscute ca valori ale *binelui*, *frumosului şi* care au inclusiv o încărcătură aforistică foarte mare ca în exemplele:

> „…sînt_atâtea obstacole:↑(braţele deschise, privirea orientată în sus, mâna dreaptă imită forma unui „receptacul", iar palma stângă este deschisă)care stau în calea venirii_duhului sfânt în noi↓(mişcări ale braţelor pe axa verticală sus-jos, apoi revenind, cu braţele deschise)aş aminti++trei cred↓(gest scurt: plecând privirea şi revenind)din cele mai importante↓++(privirea îndreptată spre stânga) PRETENŢIA cum o numea cineva↓+ PRETENŢIA DIABOLICĂ la su-perioritate(gest indicial sacadat cu arătătorul ambelor mâini)vizavi de ceilalţi↓+„prea-dulcea o-travă↑a autodumnezeirii luciferice"↓+spunea părintele sofronie <J> din MÂNDRIA_ORGOLIUL_AMBIŢIA↑+++dorinţa de_a_te plasa deasupra celuilalt↑ca fiind obstacolul principal↑(mişcări ale braţelor pe axa verticală cu degetele mănunchi)esenţial↑fundamental↑înaintea venirii duhului sfânt_în noi.+…" (A3) sau „…+acelaşi pă:rinte+sofronie_amintea că OMUL POATE dobândi(ambele palme deschise în sus, gest sacadat)libertatea cea adevărată↑pe două trepte↓+(gest de mimare cu palma dreaptă)prin dorinţa:şi capacitatea+(unirea în mănunchi a degetelor şi mişcare sacadată)de_a_nu mai dori:↑să-stăpânească(mişcare circulară ale degetului arătător, pe axa de adâncime, cu direcţia de execuţie exterior-interior)pe celălalt↓+(reorientarea degetelor arătător pe axa verticală şi sacadare)ş-a_doua etapă:+de-a_nu se răzvrăti pe sine lăuntric↓(unind mâinile pe piept)în momentul în care este++DOMINAT(mişcări ale braţelor pe axa de adâncime exterior-interior, sacadat) STAPÂNIT+ASUPRIT_BATJOCORIT de celălalt↓…" (A3).

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

Tocmai din acest motiv, indiferent de auditoriul căruia i se adresează (mai ales atunci când se caracterizează prin eterogenitate confesională), predica parenetică îmbină aceste norme canonice şi de conduită socială, la nivel discursiv, predicatorul punctând normele de viaţă spirituală şi morală stabilite prin Decalog, dar şi prin Tradiţie, prin Canoanele Bisericii Ortodoxe [Floca, 2005].

Cea mai vizibil marcată formă a ***dialogismului interdiscursiv*** este în acest sens *dialogismul citativ* (ne referim aici la acele mărci ale dialogismului *in absentia*): «…le locuteur, dans sa saisie d'un objet, rencontre les discours précédemment tenus par d'autres sur ce même objet, discours avec lesquels il ne peut manquer d'entrer en interaction» [Bres, 2005:52]. Recursul la citat este o caracteristică generală a oricărui gen omiletic pentru că discursul religios în general se bazează pe textul scripturistic, care devine fundament al argumentării. În teoria lui Oswald Ducrot vorbim, în acest caz, de „autoritate polifonică": afirmaţia altcuiva sau o afirmaţie înscrisă în alt discurs, în cazul nostru validat ca fiind *arhitext*, devine punct de plecare pentru un raţionament, servind ca justificare pentru ceea ce susţine predicatorul prin propriul discurs: «Ce qui signifie que l'assertion de P, même si L n'en est pas l'auteur, a pour effet de donner à la proposition P une efficacité supplémentaire» [Ducrot, 1981:15]. Astfel, discursul predicatorului, va utiliza şi invoca această autoritate care îşi câştigă prin aceasta statutul de argument ce va sta la baza anumitor inferenţe. În corpusul ataşat lucrării noastre identificăm diverse funcţii argumentative şi persuasive pe care le îndeplineşte ***citarea*** din diverse surse general acceptate şi recunoscute ca *argument al autorităţii*:

1. Uneori însăşi organizarea discursului se bazează pe citatele scripturistice; argumentarea porneşte de la citate care urmează a fi explicate în urma lanţului de interogaţii retorice pe care acestea le generează:

> „cei care sunt însetaţi↑să vi-nă_la mi-ne şi_să bea"↑ (gest indicial ambele mâini ridicate cu palmele deschise spre sine)ce să bea?să bea apa cea vie↓(înclinare uşoară spre stânga şi revenire)adică cunoaşterea lui dumnezeu prin hristos↑în duhul sfânt."(A2); „„cei care cred în MINE(gest indicial cu arătătorul degetelor îndreptate în sus)râuri de aPĂ_vie↑(palmele în poziţie deschisă)vor curge din pân-tecele(marcarea ritmului vorbirii prin închiderea şi deschiderea degetelor interior-exterior) LOR"+ce_înseamnă această apă vie?înseamnă cunoaştere…" (A2); „…„ACEASTA este viaţa veşnică:+să_te_cunoască pe tine singurul(repetă gestul) adevăratul dumnezeu↓(mişcare a capului şi a trupului către dreaptaşi revenind)pe isus cristos↓pe care tu l-ai trimis".++ce este viaţa creştină?nu este altceva decât CUNOAŞTEREA lui dumnezeu tatăl…" (A2).

Citatul devine chiar formulă introductivă cu valoare normativă împlinind în acelaşi timp funcţia de a capta atenţia (*captatio benevolentiae*) atunci când este plasat în deschiderea cuvântării:

> „…„…Pr.Grigoraş <R> <J> <S>(ţinând crucea cu mâna stângă, în dreptul pieptului)în numele tată:lui↓şi_al fiului↓şi_al sfântului_duh↓amin.(facând gestul crucii cu mâna dreaptă, coborând mâna la nivelul pieptului, acoperind cu aceasta docsul mîinii stângi, cu care ţine crucea)
>
> [Pr. Stan-Nica (postură dreaptă, cu mâinile unite în dreptul pieptului „coada de porumbel") <pe fundal se aud plânsetele celui botezat>

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

„…lăsaţi_copiii_să vină la mine căci_a unora ca aceştia_este_mpărăţia lui dumnezeu."(plecând capul şi revenind)…" (A6);

2. Citatul îndeplineşte o funcţie pragmatică şi prin aceea că el poate deveni *formulă esenţială* a vieţii creştine, în acest caz, exemplul: „…„eu sunt calea:adevărul↑şi viaţa"…" (A2) este validat verbal de către unii membri ai auditoriului, care recunosc citatul şi îl rostesc împreună cu predicatorul: „…[O voce din auditoriu „viaţa↑" <J> <S>…" (A2). Citatul ajută în acest sens raportarea membrilor comunicării la un *univers de referinţă* [Breton, 1996:59] comun.

3. Citatul apare formulat de asemenea de cele mai multe ori ca *definiţie argumentativă*, procedeu standard în acest gen discursiv prin care se asigură denotarea:

„…iubiţi_credincioşi↑+(mişcare scurtă a trupului şi privirii pe axa orizontală cu direcţia de execuţie stânga-dreapta; gest al degetului mare al mâinii stângi, cu care sprijină crucea)ne aflăm la cea dintâi taină pe care o primeşte_credinciosul în viaţa_aceasta taina sfântului botez↓(plecând privirea)despre_care sfinţii părinţi spun foarte frumos:(privind către cei doi naşi)că este:UŞA prin care omul intră↑+ într-o familie mare↑care este familia_creştină.+(plecând privirea) …" (A6)

4. Citatul are rol persuasiv prin funcţia estetică pe care o îndeplineşte atunci când el este extras din cântări bisericeşti sau din *Psalmii lui David*. Citatul delectează şi sporeşte trăirea personală a auditoriului:

„…+++creştinii:veniţi mai de_departe↓probabil din maramureş+în timp ce ne împărtăşeam↑+au înălţat câteva cântări↓specifice locurilor↑lor+dar_cu valabilitate:+şi_impact asupra tuturor.+„am venit măicuţă↑+am venit pe cale↑+am venit la tine↑NOI fii_lacrimilor tale".++sau celălalt cântec↑care se referă la preamultele RĂNI++ale sufletelor noastre↓+cu care ne prezentăm în faţa maicii domnului_NOI_fii_ei↓<R> cu_care ne prezentăm↑la dumnezeiasca liturghie.+(mişcări scurte ale capului pe axa verticală:sus-jos)cu care ia┴IATĂ(închizând ochii)am venit aici.(aceeaşi mişcare scurtă a capului pe axa verticală)la sfânta mânăstire hadâmbu↓+ocrotită de maica domnului.++(lăsând privirea în jos)în evanghelia citită astăzi↓<Î>++(radicand privirea)un cuvânt foa↑┴foarte_dens↑+cuprinzător↑+adânc_şi_nalt↑(depărtând degetele mari în sus şi revenind)rostit de mântuitorul înainte de PATIMA_SA(repetă gestul)cea de bună voie↓+el declamă şi mărturiseşte adevăruri fundamentale↑şi anume:+„ACEASTA este viaţa veşnică"↓+(mişcare scurtă a capului pe axa verticală)zice el în rugăciunile către dumnezeu tatăl↑„ACEASTA este viaţa veşnică:+să_te_cunoască pe tine singurul(repetă gestul) adevăratul dumnezeu↓(mişcare a capului şi a trupului către dreaptaşi revenind)pe isus cristos↓pe care tu l-ai trimis".++…" (A3).

Cunoaşterea Scripturii şi a celorlalte scrieri teologice nu înseamnă excluderea culturii laice, ca notă importantă a implicării şi „prezenţei" în cotidian a predicatorului: „O cultură laică bogată îi oferă preotului mai multe puncte de contact cu viaţa spirituală a omenirii" [Gordon, 2001:236]. Prin urmare, din dorinţa de adaptare permanentă la public, mai ales în cadrul cuvântărilor adresate unui public tânăr, divers tocmai din

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

această prismă, cu preocupări intelectuale diferite, citarea din surse filosofice de prestigiu asigură echilibrul mesajului, care, adresat în astfel de condiţii speciale, ar putea fi considerat ca fiind suprasaturat dogmatic:

> „…marele gânditor român_NOIca a spus↑ „SÎNT ceea ce a mai rămas din mine:(îndreptând trupul şi privirea către centru-faţă)după ce m-au desfiinţat cu totul(revenind către dreapta)prietenii şi duşmanii mei."(gest al capului, înclinare uşoară către dreapta) <zâmbet> <F> şi CHIAR şi-n aceste situaţii(mişcare scurtă a capului pe axa verticală cu direcţia de execuţie sus-jos)să_aveţi curaj↑pentru că veţi învinge.+(îndreptându-şi trupul şi privirea către centru-faţă)…" (A2)

sau

> „vol-te:r↑un învăţa:t↑nu neapăra:t un credincio:s↑spu-nea:_în î:(gest al mâinii drepte, prin desprinderea mâinii, către exterior şi revenind) versu:ri_în limba france:ză↑„când privesc ceaso:rnicu:l cu minunea lu:i↑(desprinzând larg braţele şi revenind, marcând rostirea cuvintelor)nici nu:┴ca să┴nu pot ca să gân-desc mă-ca:r↑c'_acest cea-sornic ar exista fără un ceasornicar".+(gest al mâinii drepte, cu palma deschisă către sine; mişcări scurte, sacadate, spre exterior, marcând rostirea cuvintelor şi revenind)…" (A8).

În primul caz, apelul la acest domeniu „extradogmatic" atenuează tensiunea secvenţei următoare care, separată de prima, ar putea constitui un act prescriptiv abrupt care ar putea genera reticenţă din partea publicului tânăr:

> „…↓să fugiţi↑+să evitaţi↑+să dis-preţuiţi↑+PARVENIREA: cu toate manifestările ei↑legate de minciună:↓(mişcare scurtă a capului pe axa verticală sus-jos, marcând cuvintele)de jurăminte false↓de CUVINTE nerespectate↓şi_aşa mai departe. <L> <J> <S> …" (A2).

Un alt element inovator identificat în una din parenezele corpusului nostru este utilizarea unor formule în limba engleză, formule aflate în circulaţie, uşor de recunoscut mai ales de generaţia tânără, categorie de auditoriu căruia i se adresează predicatorul în exemplele:

> „…povestea: (privind către credincioşii din stânga sa) <zâmbet> NU se termină fericit↑(revenind cu orientarea privirii către credincioşii din faţa sa)vă_spuneam şi duminică_la sfânta liturghie↑nu_este:(înclinând uşor capul către dreapta şi revenind)ă hepi ending stori↑(umezindu-şi buzele)este o:tra-gedie↑este o poveste care: (plecând uşor capul şi privirea)sfârşeşte în sânge.(aşezând cu mâna stângă semnul de carte pe paginile evangheliei)…" (A7);
>
> „…cum ar_zice cineva↑(răsucind capul şi îndreptând brusc privirea către credincioşii din dreapta sa, revenind)„biz-nis ez iu-jăl↑"(uşoară înclinare a capului către credincioşii din stânga sa)e:↑(gest al mâinilor prin desprinderea lor de pe analog, către exterior şi revenind)fe-lul o:-mului de_a:interacţiona cu:cu schimbarea pe_care(privind către credincioşii din stânga sa şi revenind)dumnezeu:ne_o cere. ne este greu↑să ne schimbă:m↑(mişcare scurtă a capului pe axa verticală cu direcţia de execuţie sus-jos, privind către credincioşii din stânga sa)…" (A7).

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

Atunci când sunt utilizate ponderat, acestea pot da o formă savantă expunerii sau pot fi dimpotrivă percepute greşit sau eronat atunci când auditoriul nu cunoaşte sensul lor.

Printre acestea, şi altfel de elemente ale consensului sunt în anumită măsură «formes doxiques: topoï, idées reçues, stéréotypes» [Amossy, 2010b:102] reunite de altfel sub conceptul modern de „loc comun" ca opinie general admisă, ca formă prestabilită, acceptată de o anume societate sau grup. În acest sens, optăm pentru viziunea pe care o propune A. Kibédi Varga prin definirea şi clasificarea „locului comun": «Le lieu est un terrain d'entente – s'il est vrai que pur persuader, il faut, comme le dit Perelman, « s'adapter à son auditoire » – mais ce moment d'accord doit fonctionner comme argument. Autrement dit, une vérité générale, une banalité, ne devient lieu commun que dans le cadre d'une argumentation. Le lieu est donc un *terrain d'entente* ***stratégiquement*** *choisi*» [Kibédi, 1989:41][4]. În aceeaşi direcţie autoarea propune patru clase de astfel de „locuri": *locuri implicite*; *locuri formale* (cadre generale ale gândirii: definiţia, enumeraţia); *locuri explicite* (maxime, exemple, proverbe); *locuri configuraţionale* (privitoare la natura exterioară: un public sensibil la natură ca operă primordială a creaţiei divine va accepta descrierile de peisaje ca locuri pe care le confirmă; configuraţii de comportament – de care se leagă şi doctrina pathosului – o serie de emoţii pe care vorbitorul trebuie să le cunoască şi să le provoace - mininaraţiuni, siuaţie narativă) (t.n) [Kibédi, 1989:41-50].

Aceste „locuri" se concretizează, în corpusul nostru, printr-o varietate destul de largă de forme verbale în funcţie de toţi parametrii contextuali ce definesc comunicarea dintre care vom nota în cele ce urmează doar câteva şi anume pe cele care apar în discursul persuasiv ca *figuri*, utilizate strategic, producând *efecte ale realului* («effets de réel» [Charaudeau, 1957:98]), dintre care, exemplificăm câteva:

a. «Figure de „l'expérience"» (figuri ale „experienţei"), care permit verificarea realului prin propria experienţă sau prin experienţa altora (împărtăşirea experienţelor trăite) inclusiv prin experienţa receptorului. În acest sens, utilizarea locului comun al „maternităţii", al confortului din sânul „familiei", joacă un rol important atunci când se vrea conştientizarea auditoriului eterogen cu privire la importanţa pregătirii duhovniceşti în vederea moştenirii vieţii veşnice prin mântuirea subiectivă:

> „...nu_e de_ajuns numai să naşti↑(îndreptând privirea către dreapta)ci şi să CREŞTI.+(mişcare scurtă a capului pe axa verticală cu direcţia de execuţie sus-jos, marcând cuvântul)să EDUCI(repetând gestul)să fie:oameni cuminţi↓+(repetând gestul, către stânga)cum_ne spun mamele_noastre↑+primele_cuvinte:(îndreptând privirea şi trupul către dreapta)şi s'ascultăm↑(mişcare bruscă a capului către stânga, apoi către centru-jos, privire pierdută)de poruncile_lui dumnezeu:+să_avem dragoste_ntre_noi↑(mişcare a trupului şi privirii către dreapta)dra:goste_faţă de dumnezeu↑+faţă de părinţi↑(fixând cu privirea un membru al auditoriului din dreapta sa)şi de toţi_cei din jurul nostru.(înclinare a capului către stânga)rugându-ne pentru ei↑(plecând capul şi privirea)AJUTÂNDU-I(mişcare scurtă a capului pe axa verticală sus-jos, marcând cuvântul)IERTÂNDU-I(rotire bruscă a capului către stânga, privind în jos)ÎNGĂDUINDU-I++(mişcare scurtă a capului pe axa verticală sus-jos, marcând cuvântul)aşa a trăit această:↑BUNĂ CREŞTINĂ:ELENA++(repetând gestul, lăsând privirea în jos)aşa:şi-a educat copiii↑(ridicând privirea

[4] Emfaza ne aparţine.

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

către dreapta, spre auditoriu și revenind)și fieca:re a mers la rostul său↑după chemarea:dată de dumnezeu↑(repetând gestul)dar↑+(înclinare ușoară a capului către stânga, privind către auditoriul din dreapta sa)având în suflet↑(îndreptând privirea către stânga jos)și_inimă↑ceea_ce↑a spus ma-ma.++(mișcare a trupului și privirii către dreapta)pentru că:(revenind către centru)cea dintâi carte↑de_nvățătură:↑este: MAMA(gest al trupului și capului către auditoriul din dreapta, „fixându-se" într-o relație cu unul dintre cei din auditoriu, marcând cuvântul cu o mișcare scurtă a capului pe axa verticală cu direcția de execuție sus-jos)cuvintele ei↑(răsucire ușoară către centru)primul abecedar↑îl avem de la ma:ma(revenind cu privirea către auditoriul din dreapta)ș'aceasta este TEMELIA↓(mișcare scurtă a capului pe axa verticală cu direcția de execuție sus-jos, marcând cuvântul)creșterii noastre↑(repetând gestul)trupește:și mai ales↓sufletește.(plecând privirea)și crește:m sufletește↑așa_cum am fost_educați↑+învățați↑(mișcare pe axa orizontală cu direcția de execuție dreapta-stânga-dreapta)în viața de familie .++(lăsând privirea în jos)

[Unii dintre cei prezenți <lăcrimând>…" (A5) sau „…dar dumnezeu_este cel care <F> ne IU-BE:ȘTE↑ <S> iubi:ți credincio:și. a-șa cum își_iubește MA:-MA copilul e:i↑+și ști:m ce_nseamnă dra:gostea de mamă.++(gest al mâinii drepte, ținând crucea de fier în mâna dreaptă: mișcări scurte, sacadate ale mâinii, pe axa verticală, cu direcția de execuție sus-jos, marcând rostirea cuvintelor și revenind)" (A8).

Atunci când și contextul o permite și, mai ales, când între predicator se stabilește o relație duhovnic-credincios, așa cum este cazul situațiilor de după săvârșirea *Sfintelor Taine*, precum botezul (A 6), exemple din experiența vieții creștinești a preotului devin argument al autorității și validare pentru anumite acțiuni ce sunt întreprinse de către credincioși, ca fiind binecuvântate: „Autoritatea… vine din credibilitatea pe care… o inspiră oamenilor, iar credibilitatea se întemeiază pe conformitatea dintre vorbe și faptă" [Nicolescu, 1999:224]. Luăm, spre ilustrare, în acest sens, următorul exemplu:

„…să știți NAȘILOR(privind către nași)din experiența:+a celui care am botezat și eu↓la rândul meu↑(înclinare ușoară a capului către dreapta și revenire)că:n'a fost î:dată↑(plecând privirea, ridicare ușoară a sprâncenelor)în care să fac o astfel de faptă:și dumnezeu:să nu-mi răsplătească:(repetând gestul)în chip↑ne-vă:zut dar_cu daruri mari și bogate cum numai dumnezeu știe↑(ridicând privirea, stabilind o relație de „fixare" cu nașii)să plătească și să:RĂS-PLĂTEASCĂ(desprinzându-se, lasă privirea în jos)fiecăruia dintre_noi↑atuncea când facem(mișcare scurtă a capului pe axa verticală sus-jos, marcând cuvintele)o faptă bună.(plecând privirea și revenind)…" (A6).

b. «Figure du **dire**» [Charaudeau, 1957:98] (figuri ale „spunerii"), care construiesc „locuri ale evidenței", cele mai multe instituționalizate, bineînțeles, prezentate astfel încât ele să fie asumate de către receptori și ca scrieri validate istoric, științific:

„…even┴evanghelia nu este DOAR UN TEXT IS-TORIC(repetând mișcarea capului și privirii marcând sacadat rostirea silabisită și emfaza)nu se prezintă ca↑o: (revenind cu privirea către centru)┴ca_un text care_ne↑relatează↑(marcând cuvântul cu un gest al mâinii drepte pe axa orizontală cu direcția de execuție dreapta-stânga efectuat jos în partea dreaptă a analogului, cu degetul mare și arătător formând un „u" iar celelalte trei lipite de podul palmei)un eveniment fix din istoria↑(plecând capul și privirea)mântuirii neamului omenesc(atingând cu mâna stângă paginile evangheliei)ci este și un text(ridicând capul și privirea)foarte contemporan↑un text care se adresează nouă↑(mișcare scurtă a capului pe axa

BDD-A26577 © 2016 Editura Universității din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

> sus-jos marcând cuvântul)celor din ziua_de_azi↑şi fiecărei generaţii în parte.+(plecând capul şi privirea)de_aceea aş vrea să:parcurgem↑(ridicând capul şi privirea)puţin textele evanghe:lice din seara_aceasta↑bineînţeles într-un mod↑(gest al mâinii stângi, cu care ridică o pagină a evangheliei, renunţând să o întoarcă)foarte_foarte scurt(umezindu-şi buzele)deja am citită:îm(plecând capul şi privirea şi revenind către credincioşii din stânga sa)de TREI ore citim↑ <zâmbet> textele_evanghelice↑(revenind cu privirea către credincioşii din faţa sa)..." (A7).

Un impact foarte mare îl au în acest sens şi alte elemente înregistrate de către memoria colectivă, configurate în proverbe sau alte forme ale limbii cu valoare aforistică. Încadrate de către Anscombre în categoria *toposurilor extrinsece*[5] ele îşi au originea în comunitatea lingvistică din care face parte locutorul: acesta din urmă apelează la aceste *enunţuri doxastice* (în concepţia pragmaticii numită „integrată" traversat fiind permanent de ele[6]) cu scopul de a asigura înlănţuirea argumentativă a discursului său. Observăm, în corpusul nostru, preferinţa pentru forma lor originală, de origine biblică şi mai puţin pentru formele laice intrate în circulaţie:

> „…modelul_de smerenie↑+este o smerenie pe care↑cu greu o putem_urma↑(privind către credincioşii din stânga sa şi revenind)dar:este modelul_de smerenie la_care hristos ne_cheamă↑ne spune şi_n alte dă:ţi↑+(plecând capul şi privirea)„dacă cineva te_loveşte↑peste_un obraz↑întoarce-l şi pe celălalt↑"(ridicând capul şi privirea cu capul uşor înclinat către dreapta)…" (A7).

Toate „formele fixe" de acest gen sunt utilizate în spirit creştin, conform valorilor care îl definesc: smerenia, binele, frumosul, adevărul, iertarea, mărturisirea, virtutea, etc. Aceste valori sunt încadrate în clasa *locurilor implicite* conform clasificării anterioare. În unele lucrări ele apar inserate în categoria («lieux éthiques» [Robrieux, 2010:207, 208]) „locurilor etice" (t.n.) care sunt la rândul lor clasate în: ***valori abstracte*** (în categoria cărora intră cele

---

[5] Pentru un studiu lingvistic detaliat asupra proverbului, vezi Jean-Claude Anscombre, Bernard Darbord, Alexandra Oddo, *La parole exemplaire. Introduction à une étude linguistique des proverbes*, Ouvrages publié avec le soutien de l'équipe d'accueil EA369. Études romanes de l'Université Paris Ouest Nanterre La Défense, Armand Colin/Recherches. În prima parte a volumului, în studiul său, „Pour une théorie linguistique du phénomène parémique" (p. 21-40), Jean-Claude Anscombre stabileşte o serie de elemente principale care definesc proverbul: «Le proverbe est: le reflet de la sagesse populaire, i.e. une vérité universelle et générale dont la validité est d'origine ancestrale et expérimentale; il n'est pas de nature logique, et ne permet donc pas un raisonnement totalement fiable; il est bref, et souvent métaphorique; il s'agit d'une création orale et spontané, et il tend donc à être vulgaire; il renvoie à des coutumes et des objets du passé; il se transmet fidèlement de génération, si on excepte les déformations inévitables dans une transmission orale séculaire. D'où l'abondance de traits archaïsants; une expression figée; il est frécuement bimembre, et pourvu de caractéristiques rimiques et rythmiques qui sont des procédés mnémotechniques facilitant son apprentisage; il a fréquemment une valeur prescriptive» (p. 28).

[6] Argumentarea în limbă se înscrie tocmai pornind de la aceasta în perspectiva polifonică (Ducrot). În acest sens, se vorbeşte la acest nivel despre *topoi pragmatici* înscrişi în limbă: «… la réflexion de la pragmatique dite intégrée sur le topoï présente l'intérêt de montrer que les idées reçues sont inscrites dans la langue et participent à la signification. Elles ne sont pas un composant rhétorique qui s'ajouterait au composant sémantique à la manière d'un supplément non indispensable. Le doxique s'avère consubstantiel au sens des énoncés. En même temps, l'argumentativité de la langue montre que le locuteur qui veut donner un point de vue, mener à une conclusion, n'est pas une conscience individuelle pure. Il est toujours traversé par le discours de l'Autre, la rumeur publique qui sous-tend ses énoncés», vezi Amossy, *Stéréotypes*, p. 99.

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

amintite mai sus) şi ***valori concrete*** (ca realităţi tangibile: binele public, legea). Cele mai multe dintre ***valorile concrete*** vehiculate în corpusul nostru sunt bineînţeles legate strict de instituţie şi sunt majoritatea conservatoare (mai puţin dinamice decât unele dintre cele sociale, spre exemplu):

> „…legea lui dumnezeu este:+(privind către stânga jos şi revenind către dreapta sus)ca-n familie_să se nască↑+copii(menţinându-şi privirea în jos)câţi↑(mişcare bruscă a capului pe axa orizontală cu direcţia de execuţie dreapta-stânga sus către auditoriu)DĂRUIEŞTE dumnezeu_câţi binecuvintează dumnezeu↑+(plecând privirea)deci nu avem:voie↑(mişcare lentă către dreapta, a trupului şi capului)să:împuţinăm↓numărul naşterilor↑…" (A5) sau „…legea aceasta este: (privind către credincioşii din stânga sa)legea iubirii↑(privind către credincioşii din faţa sa)nu este legea judecăţii↑nu este:legea:regulilor↑(mişcare scurtă a braţelor şi mâinilor ridicându-le de pe analog şi revenind)…" (A7).

Dialogismul interdiscursiv reprezintă, în analiza discursului argumentativ, cadrul pe fondul căruia pot fi aplicate strategiile argumentative şi constă în: *ansamblul de credinţe, reprezentări, argumente* în sânul cărora se plasează cel care construieşte discursul pentru a putea pune în aplicare proiectul său de vorbire: temele, scenariile prefabricate, normele de politeţe, stereotipul, memoria generică şi legătura cu anumite reguli ce ţin de genul de discurs, etc. Doar plecând de la acest fond comun, predicatorul va putea să se raporteze în permanenţă la auditoriul din faţa sa: „…discursul creştin, în profunzimea şi ţinta lui spirituală, comportă o treaptă strict teologică, nelipsită de viaţă, unde cuvintele funcţionează nu atât în duh, cât în precizie terminologică; e o treaptă să-i spunem de catedră. Apoi există discursul cald…al preotului în faţa credincioşilor. Aici cuvintele intră în alt regim…preotul se face pe sine purtător de energie, de putere convingător liniştitoare…a treia treaptă a unui discurs teologic […] a treia treaptă…el se află în învecinare permanentă cu zona culturală…" [Preda, 1993:131]. Se conjugă aşadar *trei instanţe co-participante la construcţia semnificaţiei*: subiectul producător, subiectul interlocutor şi elementele pe care le-am avut în vedere în această secţiune a lucrării şi anume: „textele deja constituite în corpus disponibil, memorial arhivat" [Rovenţa-Frumuşani, 2009:28].

Acestea sunt elemente pe care subiectul enunţător şi le însuşeşte şi va face din ele obiectele discursului său: ele se vor articula astfel încât discursul să fie coerent (în intradiscurs). Anumite stereotipii ajută la articularea *intradiscursului* în interdiscurs:

- *introducerea expunerii* şi *prezentarea punctelor de vedere*:

> „…Preotul Ştefan Barbu <L> <J> <S>(privind către evanghelia din faţa, deschisă, aşezată pe analog)am citit↑doisprăzece evanghe:lii:↑(luând cu mâna dreaptă semnul de carte de pe paginile evangheliei din faţa sa)o cifră simbolică↓(plecând privirea, gest al mâinii drepte întorcând paginile evangheliei)amintindu-ne de↑cele doisprăzece triburi ale lui izrael_dar în acelaşi timp şi despre↑(continuând gestul, mai rar, paginã cu paginã)cei doisprăzece a:postoli↓++…" (A7) şi „...aş vrea să mă ntorc la texte:le(ridicând capul şi privirea către credincioşi)evanghelice_pentru↑a_ncerca(privind către stânga-centru şi revenind)să le_nţelegem puţin↑(gest al mâinii stângi pe axa de adâncime cu punct de contact pe propriul corp, aranjându-şi ochelarii)citim foarte multe↑şi de obicei la sfânta liturghie încerc să vă explic↑(privind către credincioşii din dreapta şi revenind către centru)pe cât îmi este cu putinţă:textul pe care l-am citi:t astfel

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

încât să_ne fie actual ↑să ne fie pe_nţelesul nostru↑(aceeaşi mişcare a capului şi a privirii)spuneam şi nalte dăţi↑…" (A7);

- *trecerea, explicit, de la o particularitate la alta* (deschidere/închidere):

„…problema lui pilat↑(ridicând capul şi privirea şi revenind)este:↑pentru a continua cu sfintele evanghelii↑(atingând paginile evangheliei cu mâna stângă)este:↑o problemă:la prima vedere greu de înţeles↑(revenind cu mâinile rezemate de o parte şi de alta a analogului, privind către credincioşii din faţa sa; ajustarea uşoară a posturii)…" (A7);

- *interpelarea auditoriului*:

„…aţi auzit că s-a cântat↑(gest al aceleiaşi mâini cu degetul arătător pe axa orizontală stânga-dreapta şi revenind)„lumineză_te↑lumineză_te↑noule ierusalime."(ridicând degetul la nivelul orientându-l în sus; privind către credincioşii din stânga sa)deci_fiecare biserică ortodoxă↑(marcând cuvintele prin mişcări sacadate ale mâinii drepte pe axa verticală cu direcţia de execuţie sus-jos, privind către credincioşii din faţa sa; degetul arătător este unit cu cel mare, celelalte degete ale mâinii fiind orientate cu vârful către credincioşi)sfinţită este_o arvonă↑(privind către credincioşii din stânga sa, continuă gestul mâinii cu vârful degetului arătător orientat în sus)a noului_ierusalim↑(privind către credincioşii din faţa sa; mâna dreaptă este lipită de engolpion, pe piept)a ierusalimului_ceresc↑(plecând capul şi privirea)…" (A4);

- *anunţarea concluziei*:

„…în ultimul rând↓deşi mai pot fi spuse multe↑(mişcarre scurtă pa axa verticală cu direcţia de execuţie sus-jos a palmei, marcând cuvântul)în această binecuvântată zi.+(mişcare a trupului şi a privirii pe axa stânga-centru-dreapta reunid degetele în mod simbolic, orientate în sus)să vă dea dumnezeu o viaţă de familie_adevărată↑(marcând cu acelaşi gest cuvintele, mişcări sacadate pe axa de execuţie sus-jos)pentru cei care trăiţi în lume↓ <zâmbet>…" (A1).

Intradiscursul este de fapt un al treilea tip de interacţiune dialogică şi anume „dialogismul intralocutiv" numit aşa de către Jacques Bres pe linia studiilor sale cu privire la teoriile bahtiene, fenomen care se referă la raporturile pe care subiectul vorbitor le întreţine cu propria spunere: «Le locuteur est son premier interlocuteur dans le processus de l'autoréception : la production de sa parole se fait constamment en interaction avec ce qu'il a dit antérieurement, avec ce qu'il est en train de dire, et avec ce qu'il a à dire» [Bres, 2005:53]. Pe lângă elementele pe care le-am amintit mai sus, forme ale aşa numitului „autodialogism" [Revuz, 1995:148-160] sunt, considerăm, în discursul religios ocazional şi fenomenele reparatorii sau „corecturile vorbitorului la propriile spuse (Selbstreparaturen)" [Meibauer, 1999:140]. În corpusul nostru, aceste secvenţe sunt marcate prin „⊥". Notăm, de asemenea, că unele dintre aceste secvenţe reflectă grija deosebită pe care predicatorii o acordă discursului şi receptării lui corecte. Ele apar uneori ca o consecinţă a emotivităţii imprimate de „circumstanţa" sau „ocazia" (cu tentă *euforică* sau *disforică*) pentru care este rostită cuvântarea.

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

BIBLIOGRAFIE:

Amossy, Ruth, 2010a. *La présentation de soi. Ethos et identité verbale*. Presses universitarires de France, Paris.

Amossy, Ruth, 2010b. *L'argumentation dans le discours*, Armand Colin, Paris.

Amossy, Ruth, Herschberg, Anne, 2011. *Stéréotypes et clichés, Langue, discours societé*, 3eédition, Armand Colin, Paris

Anscombre, Jean-Claude, Darbord, Bernard, Oddo, Alexandra, *La parole exemplaire. Introduction à une étude linguistique des proverbes*, Ouvrages publié avec le soutien de l'équipe d'accueil EA369. Études romanes de l'Université Paris Ouest Nanterre La Défense, Armand Colin/Recherches.

Bochenski, J. M., 1992. *Ce este autoritatea?*, Editura Humanitas, Bucureşti

Breton, Philippe, 1996. *L'argumentation dans la communication*, Éditions La Découverte, Paris

Charaudeau, Patrick, 1957. *Langage et discours. Éléments de semiolinguistique. Théorie et pratique*, Hachette, Paris

Craddock, F., 1991. *Prêcher*, tradus de J.F. Rebeaud, Genéve

Durkheim, Émile, 1976. *The Elementary Forms of the Religious Life*, Allen&Unwin, London

Floca, Ioan N., 2005. *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Ediţia a III-a, Editura Sophia, Sibiu

Gordon, Vasile, 2001. *Introducere în omiletică*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti

Hoarţă Cărăuşu, Luminiţa, 2008. *Teorii şi practici ale comunicării*, Editura Cermi, Iaşi

Kibédi Varga, A., 1989. *Discours, récit, image*, Pierre Mardaga, Éditeur Liège, Bruxelles

Lo Cascio, Vicenzo, 2002. *Gramatica argumentării. Strategii şi structuri*, Editura Meteora Press, Bucureşti

Maingueneau, Dominique, 2009. *Les termes clès de l'analyse du discours*, Nouvelle édition revue et augmentée, Éditions du Seuil

Morris, Charles, 1946. *Signs, language and behavior*, University of Chicago, Prentice Hall, New York

Nicolescu, Costion (coord.), 1999. *Duhovnici români contemporani. Părintele Paisie de la Sihla*, Editura Bizantină, Bucureşti

Perelman, Chaïm et Olbrechts-Tyteca, Lucie, 2008. *Traité de l'argumentation. La nouvelle rhétorique*., Préface de Michel Meyer, 6éédition, Éditions de l'Université de Bruxelles, Belgique

Robrieux, Jean-Jacques, 2010. *Rhétorique et argumentation*. Sous la direction de Daniel Bergez, troisième édition revue et augmentée, Armand Colin, Paris

Rovenţa-Frumuşani, Daniela (coord.), 2009. *Ipostaze discursive*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti

Tamine Gardes, Joëlle, 2011. *La rhétorique*, Armand Colin, Paris

Van Dijk, Teun A., 1981. *Studies in the pragmatics of discourse*, Mouton Publishers, The Netherlands

Articole şi studii:

Bateson, G., Birdwhistell, R., Goffman, E., Hall, E.T., Jakobson, D., Scheflen, A., Sigman, S. Waltzlawick, P., 1981. *La nouvelle communication*. Textes recueillis et présentés par Ives Winkin, Éditions du Seuil

Bres, Jacques, Haillet, Patrick Pierre, Mellet, Sylvie , Nølke, Henning, Rosier, Laurence, 2005. «Savoir de quoi on parle: dialogue, dialogal, dialogique; dialogisme, polyphonie…» în *Actes du colloque de Cerisy. Dialogisme et polyphonie. Approches linguistiques*, De Boeck Supérieur « Champs linguistiques »

Charaudeau, Patrick, 2007. «Les stéréotypes, c'est bien, les imaginaires, c'est mieux», Stéréotypage, stéréotypes: fonctionnements ordinaires et mises en scène, t. 4 «Langue(s), Discours», Boyer

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)

Henri (éd.), L'Harmattan, Paris, 2007, p. 85, în Ruth Amossy, 2010a. *La présentation de soi. Ethos et identité verbale*. Presses universitarires de France, Paris.

Ducrot, Oswald, 1981. *L'argumentation*, Presses Universitaires de Lyon, Lyon

Goffman, Erwing, 1974. *Frame Analysis. An Essay of the Organization of Experience*, New York, Harper and Row

Preda, Radu, 1993. *Studii teologice*, Ed. a II-a, anul XLV, numărul 1-2, ian.-apr., Bucureşti

Revuz, J. Authier, *Ces mots qui ne vont pas de soi*, Larousse, Paris, 1995, p. 148-160, în Jacques Bres, Patrick Pierre Haillet, Sylvie Mellet, Henning Nølke, Laurence Rosier, 2005. «Savoir de quoi on parle: dialogue, dialogal, dialogique; dialogisme, polyphonie…» în *Actes du colloque de Cerisy. Dialogisme et polyphonie. Approches linguistiques*, De Boeck Supérieur « Champs linguistiques »

Meibauer, J., *Pragmatik. Eine Einführung*, Tübingen, 1999, p. 140, în Luminiţa Hoarţă Cărăuşu, 2008. *Teorii şi practici ale comunicării*, Editura Cermi, Iaşi

BDD-A26577 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:34 UTC)